

Маргарита В. Шарко¹, Наталія О. Небаба²,
Маргарита М. Кучер³, Олена В. Вишнікіна⁴

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В ТУРИЗМІ

Ресторанний бізнес в туризмі є однією з перспективних галузей економіки, яка швидко розвивається. В статті проведено порівняльний аналіз труднощів і перешкод введення ресторанного бізнесу в практику зовнішнього і регіонального туризму. Зазначено, що практичні інструменти розвитку ресурсного потенціалу сфери послуг та механізми їх управління вимагають постійного удосконалення в зв'язку зі стрімкими темпами розвитку нових технологій і загостренням конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Проаналізовано досвід використання ресторанного бізнесу в Україні та в країнах з розвинутою економікою. Визначено необхідність врахування як кількісних факторів, таких як наявність конкуруючих підприємств ресторанного бізнесу в даній локації, їх розташування, позиціонування, так і якісних, таких як диференціація послуг, стандарти і технології обслуговування. Складено функціональну схему формування ресурсного потенціалу, особливістю якої є організація взаємодії трудових, компетентнісних, інформаційних, маркетингових та технологічних складових. Запропоновано ряд заходів модернізації ресурсного потенціалу, стратегічні напрямки їх використання шляхом визначення цільових установок, технологічної організації та управління сервісом, технічним розвитком виробництва, нарощуванням конкурентних сил, сучасних форм обслуговування, моніторингу задоволення споживачів. Виявлено, що з найменшими втратами переживають кризи тільки готельно-ресторанні заклади, які мають ефективний менеджмент, насамперед з ефективною системою управління персоналом. Наведено відомості про навчання персоналу в університетах Європи. Визначено перспективи розвитку ресурсного потенціалу ресторанного бізнесу в туризмі з акцентом на використання ІТ технологій для підвищення ефективності формування ресурсного потенціалу, що надає можливість поліпшити економічний стан підприємств ресторанного бізнесу та визначити пріоритетні напрямки їх розвитку.

Ключові слова: ресторанний бізнес, туризм, ресурсний потенціал, організація, розвиток.

Рис. 2. Літ. 26.

DOI: 10.32752/1993-6788-2021-1-239-25-36

Маргарита В. Шарко, Наталья А. Небаба,
Маргарита Н. Кучер, Елена В. Вишникина

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА В ТУРИЗМЕ

Ресторанный бизнес в туризме является одной из перспективных отраслей экономики, которая быстро развивается. В статье проведен сравнительный анализ трудностей и препятствий введения туристического бизнеса в практику внешнего и регионального туризма. Определено, что практически инструменты развития ресурсного потенциала сферы услуг и механизмы их управления требуют постоянного усовершенствования в связи с быстрыми темпами развития новых технологий и обострением конкуренции на внутреннем и внешнем рынках. Проанализирован опыт

¹ Pryazovskyi State Technical University. Mariupol. Ukraine.

² University of Customs and Finance. Dnipro. Ukraine.

³ University of Customs and Finance. Dnipro. Ukraine.

⁴ University of Customs and Finance. Dnipro. Ukraine.

использования ресторанного бизнеса в Украине и в странах с развитой экономикой. Определена необходимость учета количественных факторов таких как наличие конкурирующих предприятий ресторанного бизнеса в данной локации, их размещение, позиционирование, а также качественных факторов таких как дифференциация услуг, стандарты и технологии обслуживания. Составлена функциональная схема формирования ресурсного потенциала, особенностью которой выступает организация взаимодействия трудовых, компетентностных, информационных, маркетинговых и технологических составляющих. Предложен ряд мероприятий модернизации ресурсного потенциала, стратегические направления их использования путем определения целевых установок, технологической организации и управления сервисом, техническим развитием производства, нарастанием конкурентных сил, современных форм обслуживания, мониторинга удовлетворения потребителей. Определено, что с наименьшими расходами переживают кризис только отельно-ресторанные заведения, которые имеют эффективный менеджмент, прежде всего с эффективной системой управления персоналом. Приведены сведения об обучении персонала в университетах Европы. Определены перспективы развития ресурсного потенциала ресторанного бизнеса в туризме с акцентом на использование ИТ технологий для повышения эффективности формирования ресурсного потенциала, что дает возможность улучшить экономическое состояние предприятий ресторанного бизнеса и определить приоритетные направления их развития.

Ключевые слова: ресторанный бизнес, туризм, ресурсный потенциал, организация, развитие

Marharyta V. Sharko, Natalia A. Nebaba,
Marharyta N. Kucher, Elena. V. Vishnikina

CHARACTERISTICS OF THE FORMATION OF THE RESTAURANT BUSINESS RESOURCE POTENTIAL IN TOURISM

The restaurant business in tourism is one of the promising sectors of the economy, which is in demand by the consumer market and is developing rapidly. The article compares the difficulties and obstacles of introducing the restaurant business in the practice of foreign and regional tourism in order to actualize the importance of the restaurant business is its interaction with tourist distances, as due to the flow of tourists increases the number of visitors. It is noted that the practical tools for developing the resource potential of the service sector and the mechanisms for their management require constant improvement due to the rapid development of new technologies and the intensification of competition in domestic and foreign markets. The experience of using the restaurant business in Ukraine and in countries with developed economies is analyzed. The need to take into account both quantitative factors, such as the presence of competing restaurant businesses in this location, their location, positioning, and qualitative, such as service differentiation, standards and service technologies. The functional scheme of formation of resource potential is made, the feature of which is the organization of interaction of labor, competence, information, marketing and technological components. A number of measures to modernize the resource potential, strategic directions of their use by defining target installations, technological organization and service management, technical development of production, increasing competitive forces, modern forms of service, monitoring customer satisfaction. Only hotel and restaurant establishments that have effective management, first of all with an effective personnel management system, have been identified with the least losses. Information on staff training in European universities is given. Prospects for the development of resource potential of the restaurant business in tourism are identified with an emphasis on the use of IT technologies to increase the efficiency of resource potential, which provides an opportunity to improve the economic condition of restaurant businesses and identify priority areas for their development.

Keywords: restaurant business, tourism, resource potential, organization, development.

Peer-reviewed, approved and placed: 12.05.2021.

Постановка проблеми. Громадське харчування відноситься до галузей, які постійно привертають увагу підприємців. Зростає число підприємств ресторанного бізнесу різних цінових категорій, що викликає посилення конкуренції. Для ефективної конкурентної боротьби використовуються прогресивні технології обслуговування, як інструмент впливу на споживача. Одним з можливих елементів діяльності підприємств ресторанного бізнесу є його взаємодія з туристичними дистанціями, так як завдяки потоку туристів збільшується число відвідувачів.

Туристичний і ресторанний бізнес активно розвиваються не тільки в країнах з розвиненим туристичним сектором, а й в регіонах України з привабливим географічним положенням, таких як заповідники Асканія-Нова, піски Олештя, Софіївський парк, Буковина, Закарпаття. Проблеми розвитку економічних процесів в сфері туристичного та ресторанного бізнесу набувають актуальності також виходячи з соціального значення, будучи пріоритетним напрямком розвитку регіональної політики.

Науково-методичні та практичні інструменти розвитку ресурсного потенціалу сфери послуг та механізми їх управління вимагають постійного удосконалення в зв'язку зі стрімкими темпами розвитку нових технологій і загостренням конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти формування ресурсного потенціалу підприємств ресторанного бізнесу в туризмі завжди залишалися в полі зору багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених як засіб підвищення ефективності бізнесу. Вивчення досвіду використання ресторанного бізнесу в Україні та в країнах з розвинутою економікою показує необхідність врахування як кількісних факторів, таких як наявність конкуруючих підприємств ресторанного бізнесу в даній локації, їх розташування, позицування [1–3], так і якісних, таких як диференціація послуг, стандарти і технології обслуговування [4–6].

Лідери індустрії ресторанного бізнесу набувають конкурентних переваг шляхом придбання компетентностей, отриманих на основі аналізу існуючих знань і досвіду, що в поєднанні з ресурсним потенціалом, робить їх унікальними та привабливими. Вони постійно оновлюються і удосконалюються, що дозволяють адекватно реагувати на виникаючі труднощі і перешкоди [7–11].

Мета дослідження основних проблем і інструментів використання ресурсного потенціалу ресторанного бізнесу в туризмі й визначення напрямків формування та використання інструментів ресурсного потенціалу організаційних структур розвитку ресторанного бізнесу в туризмі.

Основні результати дослідження. Готельний і ресторанний бізнес позначає область послуг сфери гостинності та особливий канал збуту товару безпосередньо зі споживанням. Харчування і відвідування туристів підприємств ресторанного бізнесу в своїй змістовній інтерпретації є невід'ємною частиною туристичних послуг. Ці поняття взаємодоповнюють

один одного і нерозривно пов'язані. В сучасних умовах заклади ресторанного господарства ведуть активну конкурентну боротьбу за споживачів. Сталий розвиток підприємств ресторанного бізнесу в туризмі визначається їхньою місією, яка розкриває причини існування підприємств, орієнтацію на вид діяльності і місце на ринку обслуговування певних груп споживачів послуг.

Головна місія стратегії сталого економічного розвитку підприємств ресторанного бізнесу в туризмі полягає в створенні організаційно-економічних умов для ефективного впровадження передових технологій обслуговування і задоволення споживачів шляхом інноваційних заходів при максимально можливому впровадженню всіх побажань клієнта. Порівняно низький капітальні витрати на створення ресторанного бізнесу залучають усе більш інвесторів у вигляді наявності можливостей для розширення бізнесу. Головні проблеми, які відбуваються при цьому полягають в наступному:

– недостатній розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури регіонів;

- не відповідність прикордонний переходів Європейським вимоги;
- низька якість сервісу і ресторанного обслуговування;
- нерозвиненість готельного господарства;
- неналежний рівень облаштування туристичних маршрутів;
- відсутність кваліфікованих офіціантів, які б могли обслуговувати іноземного туристу, створював йому максимальну комфортність.

Забезпечення високої якості стає об'єктивною умовою існування підприємств ресторанного бізнесу найважливішим фактором підвищення рівня обслуговування, гарантією соціальної та економічної безпеки підприємств туристичних та ресторанных господарств.

Оцінка рівня ефективності підприємств ресторанного бізнесу визначається як функція менеджменту, яка спрямована на опрацювання фінансово-господарського стану, особливостей діяльності, аналізу інноваційних процесів на засадах узагальненої інформації. Розрахунок ефективності ресторанного бізнесу в туризмі передбачає використання цільового системного та ресурсного підходів.

Основою ресурсного підходу є аналіз існуючого ресурсного потенціалу. В сучасних умовах господарювання, які характеризуються великим конкурентним тиском з боку аналогічних підприємств, а також невизначеністю впливу зовнішнього середовища на функціонування підприємств ресторанного бізнесу в туризмі, виживають ті підприємства, які можуть найкращим чином використовувати наявні ресурси для отримання максимального прибутку. Ресурсний потенціал є інструментом стратегічного планування діяльності.

В основу формування ресурсного потенціалу підприємств ресторанного бізнесу в туризмі повинні бути покладені організаційно-управлінські відносини, які виникають в процесі реалізації заходів щодо підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємств сфери послуг в умовах висококонкурентних ринків. Формування ресурсного потенціалу направлено на створення і організацію системи ресурсів таким чином, щоб результат взаємодії був фактором успіху в досягненні стратегічних та

оперативних цілей, зміцненні позицій підприємств на існуючих ринкових нішах.

Складена на основі групування відомостей про особливості формування ресурсного потенціалу підприємств ресторанного бізнесу в туризмі, концентрації їх проблем, виявленні факторів, що стримують впровадження сучасних методів і техніки обслуговування споживачів схема основних напрямків організації та розвитку ресторанного бізнесу в туризмі представлена рис. 1.

Організаційно-економічні аспекти забезпечення стійкості функціонування підприємств ресторанного бізнесу в туризмі повинні обов'язково включати виділення стратегічних зон господарювання і сегментації послуг та гастрономії. При цьому традиційні оцінки позиціонування підприємств на ринку послуг і наборі продуктів харчування повинні бути доповнені досвідом, запозиченим з навколишнього середовища і конкуруючих підприємств ресторанного бізнесу в туризмі як сфері народження нових потреб.

Порядок виділення стратегічних зон господарювання повинен починатися з визначення можливостей задоволення потреб, придбання нових технологій, проведення маркетингових досліджень з визначення споживчих ніш. При цьому виникає нова проблема: поряд з ринковими перспективами необхідно враховувати наявні ресурси, так як доводиться порівнювати те, що хотілося б зробити з наявними можливостями.

Виділено ключові складові та детермінанти ресурсного потенціалу, які забезпечують сталий розвиток підприємств ресторанного бізнесу в туризмі. Особливу увагу слід приділяти якості сервісного обслуговування, так як воно визначає імідж підприємства ресторанного бізнесу.

Запропонована схема дозволяє при своєму впровадженні підвищити ефективність ресторанного бізнесу в туризмі шляхом визначення цільових установок, технологічної організації та управління сервісом, технічним розвитком виробництва, нарощуванням конкурентних сил, сучасних форм обслуговування, моніторингу задоволення споживачів.

Основним мотивом розвитку підприємств ресторанного бізнесу в туризмі є створення стратегічних напрямків та рішень, в основі яких можуть бути покладені конкурентні переваги, які дозволяють забезпечити високу реакцію та адаптацію до змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Теоретична значимість представлених результатів полягає в систематизації та доповненні знань про підвищення ефективності формування і використання ефективності формування та використання ресурсного потенціалу, а також в розширенні уявлень про систему управління ресурсним потенціалом підприємства ресторанного бізнесу в туризмі. Ключові компетенції, які являють собою певний алгоритм діяльності підприємства по використанню його ресурсного потенціалу, створюються за рахунок безперервного поліпшення та удосконалення надання послуг (рис. 2).

Аналіз форматів ресторанів свідчить о тенденції споживачів до здорового способу життя і харчування. Знаходить своє втілення вільний вибір продуктів харчування, вибір інгредієнтів, їх комбінування на свої смак.

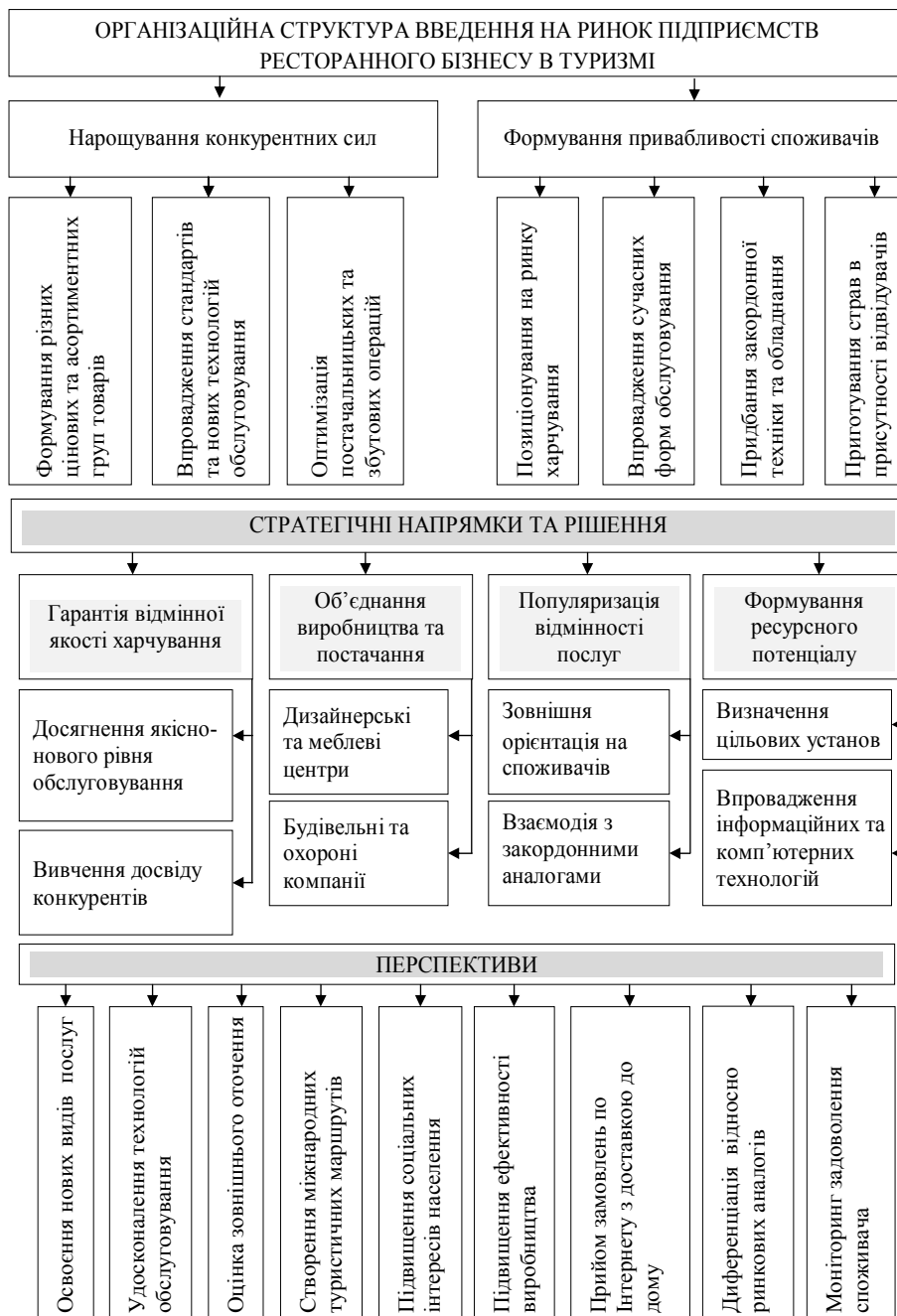

Рис. 1. Схема основних напрямків організації та розвитку ресторанного бізнесу в туризмі, авторська розробка

Вегетаріанський напрям, як інший прояв тенденцій здорового харчування складає окремий розділ у меню. Відкриття таких спеціалізованих ресторанів вважається поки ризикованим заходом. Отримує розвиток сегмент ресторанного бізнесу пов'язаний з виїзним обслуговуванням при організації банкетів і урочистих подій у містах де немає стаціонарного ресторану або навіть мінімально обладнаної кухні.

Рис. 2. Формування ресурсного потенціалу ресторанного бізнесу в туризмі, авторська розробка

З найменшими втратами переживають кризи тільки готельно-ресторанні заклади, які мають ефективний менеджмент, насамперед з ефективною системою управління персоналом. Концепція входження підприємств ресторанного бізнесу в туризмі в ринок включає сукупність методів взаємодії

туристичних підприємств з підприємствами ресторанного бізнесу через конкурентні відносини і відрізняється конкуренцією на основі компетенцій та знань, їх систематизації, інформаційної обробці та консолідації, що дозволяє здійснити правильний вибір стратегії розвитку виробництва туристичних послуг.

Країни з розвиненим туристичним сектором (Чехія, Швейцарія, Німеччина, Польща) здійснюють підготовку спеціалістів конкурентоспроможних на ринку праці туристичного та готельно-ресторанного бізнесу за професією менеджер готельно-ресторанного бізнесу та туризму, які володіють відповідними компетенціями для проведення управлінських та економічних процесів в глобальному економічному середовищі.

Академія готельно-ресторанного бізнесу у м. Познань (Польща) надає необхідні знання для роботи в якості кухару, бармена, менеджера ресторанів і барів у відповідності з міжнародними стандартами в туристичному та готельному бізнесі. Для навчальних програм Академії характерна постійна актуалізація програм, яка спрямована на придбання знань відповідних останнім тенденціям та інноваціям. Випускники спеціальностей працюють в туристичних агентствах, фірмах, готелях, ресторанах, будинках відпочинку, державних управліннях та місцевому самоврядуванню.

У Чехії спеціальність «Менеджмент туризму» вивчають в університеті м. Градец-Кралове і університеті Менделя в м. Брно. Спеціальність «Туризм і регіональний розвиток» вивчають у Вищій школі економіки в м. Празі і в університеті Масаріка. Фахівці цієї сфери затребувані для організації та проведення масових заходів, концертів, конгресів, банкетів. Студенти вивчають дисципліни про здоровий спосіб життя, харчування і гастрономію, використання обладнання, інформатики, мікро і макроекономіки, менеджменту, маркетингу та іноземних мов. Завдяки мовним знанням випускникам нерідко пропонують вакансії в міжнародних компаніях. Базовими дисциплінами, які вивчає фахівець даної професії є:

- основи готельного бізнесу;
- гастрономія;
- основи туризму;
- дизайн;
- обладнання в готельному бізнесі;
- готельні та ресторанны системи бронювання та обліку;
- готельний маркетинг;
- івент менеджмент та ін.

В Україні підготовку фахівців здійснюють 86 вищих навчальних закладів за спеціальностями «Туризм», «Менежмент готельно-ресторанного бізнесу» і «Готельно-ресторанна справа», які передбачають поєднання сучасних знань, психології спілкування та постійного поновлення вмінь і навичок.

Технічний прогрес не стає на місці, розробляються нові технології організації готельно-ресторанного бізнесу. З метою економії часу у ресторанах встановлюють інтерактивні багатомовні кіоски, які можуть надавати широкий спектр інформаційних послуг, пов'язаних з взаємодією між клієнтами і персоналом, вивчати інтерактивну карту з об'єктами інфраструктури,

дизнаватися про їх розташування та режим роботи, ознайомитися з меню та цінами. Це дозволяє швидко керувати контентом, виходячи з вимог та побажань туристів. Для інтерактивного спілкування клієнтів з персоналом пропонується встановлення інтерактивних моніторів, які дозволяють оформляти замовлення та дивитися як його готують, отримавши доступ до камери спостереження кухні ресторану.

Використання ІТ технологій у ресторанному бізнесі забезпечують переваги у покращенні сервісу. Клієнт може обрати будь-яку для нього мову, отримати великий обсяг додаткової інформації, пов'язаної з просуванням існуючих послуг туристів різної вікової категорії.

Формування та ефективне використання ресурсного потенціалу ресторанного бізнесу в туризмі, як одного з базових елементів економіки, можливо лише при чітко розробленому комплексі заходів, спрямованих на реалізацію ресурсного потенціалу.

Для успіху розвитку ресторанного бізнесу в туризмі в Україні доцільно акцентувати увагу на основні напрямки розвитку сучасних форм і технологій обслуговування. Для цього необхідно:

- розширювати коло потенційних іноземних клієнтів;
- здійснювати співпрацю з закордонними туристичними агенціями;
- приймати участь у закордонних туристичних виставках та ярмарках;
- здійснювати рекламні заходи у власних та прикордонних прилеглих територіях;
- здійснювати ознайомлення туристів з місцевими пам'ятниками.

Особливу увагу слід приділяти створенню та просуванню конкурентоспроможних продуктів ресторанного бізнесу при організації туристичних маршрутів, розвитку соціальних програм в туризмі, які в кінцевому будуть результатами всього туристко-рекреаційного комплексу регіональних структурних утворень.

Відображені в роботі організаційно-економічні аспекти формування ресурсного потенціалу підприємств ресторанного бізнесу в туризмі в перспективі повині додатково включати питання стратегічних зон господарювання та сегментування як зовнішнього оточення, а також туристичних маршрутів та сферу забезпечення нових потреб та реалізації можливостей.

Висновки. Запропонована схема формування ресурсного потенціалу підприємств ресторанного бізнесу в туризмі, яка може служити основою складання рекомендацій щодо вдосконалення підходів до підвищення ефективності функціонування підприємств, визначення тенденцій розвитку і придбання кваліфікаційних компетенцій персоналу.

Запропонована концепція розвитку підприємств ресторанного бізнесу в туризмі в сучасних умовах господарювання, яка наведена у вигляді схеми організаційної структури підприємств і введення їх на ринок. Відображено організаційно-управлінські та економічні відносини, які в процесі формування та застосування інструментів розвитку для підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу в туризмі. Це дозволяє у перспективі систематизувати і виконувати методичні підходи до формування

ресурсного потенціалу підприємств ресторанного бізнесу в туризмі та визначати пріоритетні напрямки його розвитку.

1. Агафонова Л.Г., Агафонова О.С. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: навч. посіб. К.: Знання України, 2002. 352 с.

2. Алхазов Ш.Т. Методические подходы к оценке ресурсного потенциала предприятий и отраслей региона. Вестник Волгоградского института бизнеса. 2011. №1(14). С. 96-104.

3. Батова В.Н., Ильясова А.В. Управление ресурсным потенциалом как элемент управления экономической безопасностью предприятия. Микроэкономика. 2013. №3. С. 61-64.

4. Войцеховская И.А. Потенциал предприятия как основа его конкурентоспособности. Проблемы современной экономики. 2006. №1 (2). С. 152-154.

5. Єгулова І.М. Особливості функціонування закладів ресторанного господарства. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія. Одеса, НСК, 2016. 262 с.

6. Малиновська Т.М. Сучасні тенденції розвитку ресторанного господарства в світі та Україні. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/malynovska.htm.

7. Мальська М.П. Сучасні тенденції розвитку ресторанного господарства в світі та Україні. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/93166-14-suchasn-tendents-rozvitku-restorannogo-gospodarstva-u-svt-ta-ukran.html>

8. Савруков Н. Т., Воронов Е. В., Казакова Т. И. Специфика ресурсного потенциала и тенденции развития предприятий общественного питания. Теория и практика общественного развития. 2012. № 4. С. 300-302.

9. Шарко М.В., Донева Н.М. Методические подходы к трансформации оценок туристической привлекательности регионов в стратегические управленческие решения. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 8 (158). С. 224–229.

10. Шарко М.В., Гусаріна Н.В. Структуризація компонентів та напрямків розвитку ресурсного потенціалу сучасних підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2018. № 6. Т 2. С. 90–93.

11. Шарко М.В., Гусаріна Н.В. Ресурсний потенціал як основа економічного розвитку підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2017. № 4. С. 274–278.

12. Мальська М.П. Готельний бізнес: теорія та практика: підручник / М.П. Мальська, І.Г. Паняк. 2-е вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2012. 472 с.

13. Гостиничный и ресторанный бизнес в Украине. URL: www.hotelbiz.com.ua.

14. Дмитриев М.Н. Экономика туристского рынка: учебник / М.Н. Дмитриев, М.Н. Забаева, Е.Н. Малыгина. М.: Юнити-Дана, 2010. 312 с. URL: www.tourlib.net/books_tourism/dmitriev.htm.

15. Здоров А.Б. Экономика туризма: учебник / А.Б. Здоров. М.: Финансы и статистика, 2004. 272 с. URL: https://tourlib.net/books_tourism/zdorov.htm.

16. Бурий, С.А. Інноваційний потенціал у сфері готельно-ресторанного бізнесу та туризму [Текст] / С. А. Бурий // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 5, т. 2. С. 188-192.

17. Мальська М.П. Готельний бізнес : теорія та практика: підручник / М.П. Мальська, І.Г. Паняк. 2-е вид. перероб. та доп. К. : Центр учбової літератури, 2012. 472 с.

18. Гостиничный и ресторанный бизнес в Украине [Электронный ресурс]. Режим доступа : www.hotelbiz.com.ua.

19. Дмитриев М.Н. Экономика туристского рынка [Электронный ресурс] : учебник / М.Н. Дмитриев, М.Н. Забаева, Е.Н. Малыгина. М.: Юнити-Дана, 2010. 312 с. Режим доступа : www.tourlib.net/books_tourism/dmitriev.htm.

20. Бурак Т.В. Розвиток контрактного управління готельними мережами в Україні. Економіка. Управління. Інновації. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2013_1_7.pdf

21. Джанджугазова Е. А. Философия отелей, или новые концептуальные решения в гостиничном бизнесе. Туризм: подготовка кадров, проблемы и перспективы развития : сборник материалов Международной научно-практической конференции. Москва : Прометей, 2014. 148 с.

22. Лінтур І.В. Інноваційний потенціал у сфері готельно-ресторанного бізнесу. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream>

23. Огляд українських готелів і ресторанів. URL: <http://ukraine-for-business.com/ua/info-for-touristsin-ukraine/70-review-of-hotels-and-restaurants>

24. Остапенко Я.О. Статистичний аналіз підприємств готельного господарства та прогнозування його розвитку. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Випуск 8. С. 1216–1220.

25. Реєстр свідоцтв про встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), виданих Мінекономрозвитку. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=7f89dba2-0fdc-40e6-b870-a413e1063d3a> &tag=RestrSvidostvProVstanovlenniaKategorii

1. Ahafonova, L.H. and Ahafonova, O.S. (2002), *Turyzm, hotelnyi ta restoranni biznes: tsinoutvorennia, konkurentsiia, derzhavne rehuliuвання: navch. posib* [Tourism, hotel and restaurant business: pricing, competition, government regulation: textbook manual.], Znannia, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

2. Alkhazov, Sh.T. (2011). *Metodycheskye podkhody k otsenke resursnoho potentsyala predpriiaty u otraslei rehyona*. Vestnyk Volhohradskoho ynstytuta byznosa, vol. 1(14), pp. 96–104 [in Russian].

3. Batova, V.N. and Yliasova, A.V. (2013). *Upravlenye resursnym potentsyalom kak element upravleniya ekonomicheskoi bezopasnosti predpriiatyia*. Mykroekonomyka, vol. 3, pp. 61–64 [in Russian].

4. Voitsekhovskaia, Y.A. (2006). *Potentsyal predpriiatyia kak osnova eho konkurentosposobnosti*. Problemy sovremennoi ekonomyky, vol. 1 (2), pp. 152–154 [in Russian].

5. Iehupova, I.M. (2016). *Osoblyvosti funktsionuvannia zakladiv restorannoho hospodarstva. Otsinka turystychno-rekreatsiynoho potentsyalu rehionu: monohrafiia* [Features of the functioning of restaurants. Assessment of tourist and recreational potential of the region: a monograph.]. NCK, Odesa, Ukraine [in Ukrainian].

6. Malynovska, T.M. *Suchasni tendentsii rozvytku restorannoho hospodarstva v sviti ta Ukraini*, available at: https://tourlib.net/statti_ukr/malynovska.htm [in Ukrainian].

7. Malska, M.P. *Suchasni tendentsii rozvytku restorannoho hospodarstva v sviti ta Ukraini*, available at: <https://westudents.com.ua/glavy/93166-14-suchasn-tendents-rozvytku-restorannogo-gospodarstva-u-svt-ta-ukran.html> [in Ukrainian].

8. Savrukov, N. T., Voronov, E. V. and Kazakova T. Y. (2012). *Spetsyfyka resursnoho potentsyala y tendentsyy rozvytyia predpriiaty obshchestvennoho pytanyia*. Teoriya y praktyka obshchestvennoho rozvytyia, vol. 4. pp. 300–302 [in Russian].

9. Sharko, M.V. and Doneva, N.M. (2014). *Metodycheskye podkhody k transformatsyy otsenok turystycheskoi pryvlekatelnosti rehyonov v stratezhicheskye upravlencheskye reshenyia*. Aktualni problemy ekonomiky, vol. 8 (158). pp. 224–229 [in Russian].

10. Sharko, M.V. and Gusarina, N.V. (2018). *Strukturyzatsiia komponentiv ta napriamkiv rozvytku resursnoho potentsyalu suchasnykh pidpriemstv*. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, vol. 6 (2). pp. 90–93 [in Ukrainian].

11. Sharko, M.V. and Gusarina, N.V. (2017). *Resursnyi potentsyal kak osnova ekonomicheskoho rozvytyia predpriiatyia*. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, vol. 4. pp. 274–278 [in Russian].

12. Malska M.P. (2012). *Hotelnyi biznes: teoriia ta praktyka: pidruchnyk / M.P. Malska, I.H. Pandiak*. 2-e vyd. pererob. ta dop. K.: Tsentri uchbovoi literatury, 2012. 472 s.[in Ukrainian]

13. *Hostynychnei y restoranni byznes v Ukraine*. URL: www.hotelbiz.com.ua [in Russian].

14. Dmytryev M.N. (2010). *Ekonomyka turystskoho renka: uchebnyk / M.N. Dmytryev, M.N. Zabaeva, E.N. Malihyna*. M.: Yunyty-Dana, 2010. 312 s. URL: www.tourlib.net/books_tourism/dmitriev.htm. [in Russian].

15. Zdorov A.B. (2004). *Ekonomyka turyzma: uchebnyk / A.B. Zdorov*. M.: Fynansy y statystyka, 2004. 272 s. URL: https://tourlib.net/books_tourism/zdorov.htm [in Russian].

16. Buryi, S.A. (2014). *Innovatsiyni potentsial u sferi hotelno-restorannoho biznesu ta turyzmu* [Tekst] / S. A. Buryi // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. 2014. № 5, t. 2. S. 188–192 [in Ukrainian].

17. Malska M.P. (2012). *Hotelnyi biznes : teoriia ta praktyka: pidruchnyk / M.P. Malska, I.H. Pandiak*. – 2-e vyd. pererob. ta dop. K. : Tsentri uchbovoi literatury, 2012. 472 s [in Ukrainian].

18. *Hostynychnei y restorannei byznes v Ukraine* [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : www.hotelbiz.com.ua [in Russian].

19. Dmytryev M.N. (2010). Ekonomyka turystytskoho rinka [Elektronnyi resurs] : uchebnyk / M.N. Dmytryev, M.N. Zabaeva, E.N. Malehyna. M.: Yunyty-Dana, 2010. 312 s. Rezhym dostupu : www.tourlib.net/books_tourism/dmitriev.htm [in Russian].

20. Burak T.V. (2013). Rozvytok kontraktynoho upravlinnia hotelnymy merezhamy v Ukraini. Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii. 2013. No 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2013_1_7.pdf [in Ukrainian].

21. Dzhandzhuzhazova E. A. (2014). Fylosofyia otelei, yly novye kontseptualnye resheniya v hostynychnom byznese. Turyzm: podhotovka kadrov, problemy u perspektivy razvytyia : sbornyk materialov Mezhdunarodnoi nauchno-praktycheskoi konferentsyy. Moskva : Prometei, 2014. 148 s.[in Russian].

22. Lintur I.V. Innovatsiyni potensial u sferi hotelno-restorannoho biznesu. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream> [in Ukrainian].

23. Ohliad ukrainskykh hoteliv i restoraniv. URL: <http://ukraine-for-business.com/ua/info-for-touristsin-ukraine/70-review-of-hotels-and-restaurants> [in Ukrainian].

24. Ostapenko Ya.O. (2015). Statystychnyi analiz pidpriemstv hotelnogo hospodarstva ta prohnouzuvannia yoho rozvytku. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. 2015. Vypusk 8. S. 1216-1220. [in Ukrainian].

25. Reiestr svidotstv pro vstanovlennia katehorii hoteliam ta inshym obiekтам, shcho pryznachaiut-sia dlia nadannia posluh z tymchasovoho rozmishchennia (prozhyvannia), vydannykh Minekonomrozvytku. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=7f89dba2-0fdc-40e6-b870-a413e1063d3a &tag=RestrSvidotstvProVstanovlenniaKategorii> [in Ukrainian].